

KANDIDAT

411

PRØVE

SV-411 G Institusjonell økonomi

Emnekode	SV-411
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	09.05.2018 09:00
Sluttid	09.05.2018 13:00
Sensurfrist	30.05.2018 02:00
PDF opprettet	28.02.2019 13:11
Opprettet av	Rebecca Stride

SV-411 generell informasjon**Emnekode:** SV-411**Emnenavn:** Institusjonell økonomi**Dato:** 09.05.2018**Varighet:** 4 timer**Tillatte hjelpemidler:** Ingen**Merknader:**

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?**Velg et alternativ** Ja Nei

Besvart.

1 SV-411 oppgave V18

Én av to oppgaver skal besvares:

Enten

Gjør rede for hvordan formelle og uformelle institusjoner regulerer økonomisk atferd. Bruk gjerne eksempler.

Eller

Innenfor neoklassisk økonomi forstås økonomisk rasjonalitet gjerne 'kulturløst'. Hva slags kritikk kan rettes mot en slik måte å analysere økonomi på, og hvilke alternativer finnes?

Skriv ditt svar her...**Innledning**

Jeg har valgt å besvare oppgave 1, og skal ta for meg hvordan formelle og uformelle institusjoner regulerer økonomisk atferd. Jeg vil i første del av oppgaven ta for meg litteratur som omhandler ulike økonomiske tilnærminger samt kulturelle forhold og diskutere sammenhenger mellom disse. I denne delen av oppgaven vil hovedfokus være på Norge og hvordan institusjonelle forhold preger landets økonomi, men det vil også bli gitt eksempler fra andre land. I den siste delen av oppgaven vil det vises til et mer globalt perspektiv og også hvordan samspillet mellom ressurser og institusjonelle forhold påvirker økonomisk atferd. Avslutningsvis vil det bli gjort en oppsummering for å vise til hovedpoengene i oppgaven og hvordan de svarer på problemstillingen.

Institusjoner og de fem sfærene

For å kunne besvare denne oppgaven må man først se på hva som menes med institusjoner. North (1994) ser på det slik at økonomien er spillet og institusjonene er

spillereglene. Formelle institusjoner finner man i form av lover og regler, mens de uformelle finnes i kultur, normer og verdier.

Hall og Soskice (2001) har sett på at hvordan bedrifter løser koordinasjonsproblemer i disse institusjonene har mye å si for økonomien. De har utviklet fem sfærer der de mener det er viktig å se på disse forholdene:

1. Industrielle forhold

- I denne sfæren ser man på hvordan bedrifter i samfunnet koordinerer lønnsavtaler samt hva slags forhold man har til fagforeninger og andre aktører.

2. Utdanning og kvalifisering

- Her ser man på hva slags utdanningsnivå og kompetanse som er foretrukket og hvordan arbeidstakere påvirkes av dette.

3. Eierstyring/corporate governance

- Koordinering av finansiering og om man tenker kort- eller langsiktig med tanke på investeringer og avkastning.

4. Relasjoner mellom foretak

- I denne sfæren ser man på graden av samarbeid mellom bedrifter i samfunnet, om det er stor grad av kunnskapsdeling eller konkurranse.

5. Relasjoner innenfor foretak

- Den siste sfæren tar for seg forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og ser på hvordan strukturen er organisert med tanke på flate eller hierarkiske ordninger.

Varieties of Capitalism (VoC)

Ved å ha studert disse sfærene har Hall og Soskice (2001) sett en todeling i hvordan bedrifter i ulike land koordinerer institusjonelle forhold, som igjen har resultert i to økonomiske tilnærminger. Denne modellen har de kalt Varieties of Capitalism, eller VoC. VoC går ut på at land faller inn under den økonomiske tilnærmingen Liberal Market Economy (LME) eller Coordinated Market Economy (CME). Vi skal videre se at disse to tilnærmingene har store forskjeller når det kommer til koordinering av institusjonelle forhold i de fem sfærene.

Liberal Market Economy (LME)

Denne tilnærmingen hevder Hall og Soskice (2001) at man finner i Storbritannia, USA og andre engelsktalende land. Her er typiske trekk at man har korte ansettelsesforhold med individuelle lønnsforhandlinger. Fagforeninger har ikke en stor rolle, og arbeidstakere er derfor lite vernet om. På grunn av disse forholdene er det vanlig med bred og generell utdanning for å kunne være så mobile og fleksible som mulig. Dette kan man se i for eksempel USA, der det er vanlig å ta utdanning ved flere universiteter. Denne "hire and fire"-kulturen gjør at "gullklokka" ikke er et mål, men heller det å bygge karriere ved å være fleksible. Dersom en bedrift trenger spisskompetanse blir dette hentet utenfra. I denne økonomien er det et kortsiktig fokus, finansiering skjer hovedsaklig fra børs og man jakter høy avkastning på raske investeringer. Det er lite samarbeid mellom bedrifter i samfunnet, og patenter er viktig da det er stor konkurranse i markedet. Informasjon blir holdt tett til brystet, og noen steder er det til og med lovbelagt å ikke dele denne. Ettersom at det er korte ansettelsesforhold er forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som oftest distansert, og man ser en hierarkisk organisasjonsstruktur der ansatte har lite innflytelse.

Coordinated Market Economy (CME)

Denne tilnærmingen ses på som motpolen til LME, og står i følge Hall og Soskice (2001) sterkest i Tyskland, Japan og de nordiske landene. Her er typiske trekk lange ansettelsesforhold med kollektive lønnsavtaler (feks tariff i Norge), samt at forhold med fagforeninger står sterkt. På grunn av disse forholdene er det vanlig med spesialisert utdanning, og bedrifter investerer også i etterutdanning og kursing av ansatte. Også når det kommer til finansiering har man en langsiktig tankegang, der det er vanlig at kapital kommer fra banker, familie eller investorer som eier deler av bedriften. Man investerer med en plan om langsiktig avkastning og verdiskaping over tid. I denne økonomiske tilnærmingen er det også vanlig at bedrifter samarbeider med hverandre og deler informasjon for å øke kompetansenivået og utviklingen. Enkelte steder kan til og med slike samarbeid være statsstøttet (feks ved næringsklynger). Relasjoner mellom arbeidsgiver og arbeidstaker er tette med en flat organisasjonsstruktur der meninger fra "gulvet" kommer opp til vurdering hos ledelsen.

Uformelle institusjoner - sammengengen mellom kultur og økonomi

Vi har nå sett hovedsaklig på hvordan formelle institusjoner former økonomien. Men hva med de uformelle?

En som har tatt for seg hvordan kultur påvirker økonomi er Emmanuel Todd. Todd (1987) mener at samfunnet speiles på mikro- og makronivå, og har derfor samlet inn og analysert familiestrukturer på regionsnivå (tilsvarende fylkesnivå) i Vest-Europa basert på variabler som autoritet og likhet, og kommet frem til følgende modell:

Figur 1: Emmanuel Todds (1987) modell om familiestruktur

		Likhet	
		Ja	Nei
Auto- ritet	Ja Tregenerasjonshushold	Kommunitær storfamilie	Ættefamilie
	Nei Togenerasjonshushold	Egalitær kjernefamilie	Absolutt kjernefamilie

Med likhet menes det i denne sammenheng likhet mellom søsken, og da sett på gjennom arvemønster. Med autoritet menes grad av autoritet fra "familieoverhode". Todd (1987) beskriver den kommunitære storfamilien som en familie der far har autoritet og rår over resten av familien. Det er stor grad av likhet blant sønner når det kommer til fordeling av arv. I en ættefamilie ser man også autoritet, men her det ulikhet blant søsken. De eldste tar over familiegården/-bedriften, mens yngre søsken etablerer egne familier. I kjernefamiliene er det liten grad av autoritet, men vi ser en forskjell i den horisontale variabelen ved at det i den egalitære er likhet mellom søsken, noe det ikke er i den absolutte kjernefamilien. Todd (1987) delte Norge inn i to typer, der man på Sør- og Østlandet så en forekomst av absolutt kjernefamilie, mens resten av landet falt inn under ættefamilien. Så hvordan har disse familiestrukturene sammenheng med økonomien? Jeg vil her bruke Norge som eksempel og se på hvordan familiestrukturene og de uformelle institusjonene kan ha hatt betydning for den politiske og økonomiske utviklingen i landet. Wicken (2004) tar for seg hvordan man i mellomkrigstiden i Norge så en splittelse i folket på hvordan man ville bygge landet opp og frem. Splittelsen gikk ut på om man ville følge den "franske" eller "engelske" måten å industrialisere på, som på hver sin måte hadde vært vellykket i henholdsvis Frankrike og England. Man så at i Osloregionen og noen andre storbyer var det stordrift det ble kjempet for, mens på Vestlandet og i bygde-Norge var smådrift favorisert. Det utviklet seg to politiske retninger, Venstrebevegelsen og Høyrebevegelsen eller arbeiderbevegelsen. Venstrebevegelsen fikk oppslutning på Vestlandet og i bygde-Norge, mens høyre-/arbeiderbevegelsen hentet sine tilhengere fra Osloregionen. Vi ser her at den politiske utviklingen deler det geografiske skillet med familiestrukturene, og vi skal nå se på hvordan innovasjon kan ha en sammenheng med begge disse faktorene.

Todd (1987) har ut fra Schumpeters teorier om innovasjon laget en tabell som viser hvordan innovasjonsevnen blir påvirket av familiestrukturene:

Tabell 1: Sammenheng mellom Todds (1987) familiestruktur og innovasjon

Familietyper	Teoretisk innovasjonsevne
Absolutt kjernefamilie	+ +
Ættefamilie	+
Egalitær kjernefamilie	-
Kommunitær storfamilie	--

Ettersom at vi tar for oss Norge vil vi se mest på de familiestrukturene som Todd har delt landet inn i, altså absolutt kjernefamilie og ættefamilie. Den absolutte kjernefamilie scorer høyest i denne modellen. Det kan forklares ved at denne strukturen verken er bundet av autoritet eller likhet. Her er det hver mann for seg selv,

og forutsetninger for innovasjon er derfor store. I ættefamilien er det som vi har sett ikke likhet mellom søsken, men autoritet. Dette ser man gjennom arv, og i slike familiestrukturer er det vanlig å overlevere familiegården/-bedriften i bedre stand enn da man overtok den. Dette er et tegn på at det gjøres skrittvis innovasjoner for kontinuerlig forbedring. Man kan her altså trekke paralleller mellom familiestrukturer og hvordan politikken ble splittet gjennom en side som var for stordrift og radikale innovasjoner, og den andre delen som var for smådrift og mer skrittvis innovasjoner. I forrige semester ble vi introdusert for disse innovasjonstypene, kalt henholdsvis STI (radikale innovasjoner) og DUI (skrittvis/inkrementelle innovasjoner). (Isaksen, 2016). Vi så tidligere i denne oppgaven på forskjeller mellom LME og CME, og Knudsen (2016) har vist til følgende sammenheng:

LME -> STI

CME -> DUI

Jeg vil ikke gå videre inn på temaet om innovasjon, men har valgt å ta med litt om dette for å vise til at de uformelle institusjonene som familiestrukturer også påvirker mange aspekter ved økonomien.

Kritikk og videreutvikling

Hall og Soskice (2001) plasserte Norge innen CME-tilnærmingen, men som vi nå har sett er det institusjonelle forskjeller i landet som tyder på at dette kanskje ikke er like sort-hvitt som man kunne tro ved første øyekast. Hancké (2008) og Schneider og Paunescu (2012) er forfattere som har kritisert Hall og Soskices Varieties of Capitalism nettopp på grunnlag av dette. De mener at modellen er for enkel og lite dynamisk, og at den derfor må videreutvikles for å kunne ta for seg de institusjonelle forskjellene innad i land, samt det faktum at land endrer seg over tid og dermed også kan endre økonomisk tilnærming. Hancké (2008) har tilført modellen to nye tilnærminger, MME og EME. MME står for Mixed Market Economy og tar for seg land der staten er mer involvert i samfunnet, samt har trekk fra både LME og CME. EME står for Emerged Market Economy og inn under denne kategorien faller spesielt land fra Øst-Europa som har gått fra sosialisme til kapitalisme og ikke enda har en klar økonomi. Schneider og Paunescu (2012) har gjort sin egen analyse og samlet data fra 1990-2005, og viser med denne at land kan endre den økonomiske tilnærmingen over tid, nettopp på grunn av at institusjonelle forhold endrer seg. De har kommet med tre nye tilnærminger, og har laget følgende rekke:

LME -> LME-like -> Hybrid-økonomi -> CME -> Statsdominerte økonomier

De har valgt å legge Norge innenfor tilnærmingen hybrid-økonomi, da det er institusjonelle forhold innad i landet som gjør at vi verken kan kategoriseres som et land med ren CME-økonomi eller LME-økonomi.

Vi har nå sett på hvordan aspekter ved uformelle og formelle institusjoner kan påvirke økonomisk atferd. Vi ser at Norge har trekk fra både LME og CME, og at de regionale forskjellene i institusjoner plasserer oss i en blanding av disse.

Production friendly og Grabber friendly - forholdet mellom ressurser og institusjoner

Vi skal nå se på et annet aspekt ved hvordan institusjoner påvirker økonomisk atferd. Vi skal da se på forhold mellom et lands ressurser og hvordan institusjoner verner om disse.

Det er sagt at kvaliteten på institusjoner påvirker økonomisk utvikling. Vi ser at mange land har stor tilgang på naturressurser som for eksempel olje, men samtidig har en dårlig økonomisk utvikling. Samtidig kan land som har liten tilgang på naturressurser ha en god økonomisk utvikling. Vi kan her skille mellom land som er "production friendly" og "grabber friendly". Med production friendly menes land som tar i bruk de ressursene de har og forvalter dem i produksjon av varer og tjenester. Man bruker altså ressursene til et felles gode på samfunnsnivå. En grabber friendly "filosofi" finner vi i land der enkeltaktører bruker ressursene til sin egen fordel og økonomiske vinning, noe som går negativt ut over samfunnet i sin helhet men gagnar enkeltaktørene. I land som dette er det ofte stor grad av korrupsjon og store klasseforskjeller. Vi kan se på en modell som utreder fire kategorier hvor land kan plasseres innenfor:

Tabell 2: Forholdet mellom ressurstilgang og forvaltning av disse

	Production Friendly	Grabber Friendly
--	---------------------	------------------

Stor tilgang på naturressurser	B*	B
Liten tilgang på naturressurser	A*	A

Vi ser her at vi har fått fire forskjellige typer, og med tanke på økonomisk utvikling og god nasjonaløkonomi kan vi lage følgende rangering:

1. B*
2. A*
3. A
4. B

Det som er interessant med denne modellen er at den viser betydningen av gode institusjoner for økonomisk utvikling og vekst. Vi ser at det hjelper lite med stor tilgang på ressurser dersom landet ikke har institusjoner til å håndtere disse på riktig måte. På samme måte kan et land ha god økonomisk utvikling dersom det finnes gode institusjoner som verner om de få ressursene som finnes og setter disse inn i produksjon. Vi ser på et "paradox of plenty", der det at et land er ressurssterkt ikke nødvendigvis samsvarer med god nasjonal økonomi.

Konklusjon

Jeg har nå tatt for meg hvordan formelle og uformelle institusjoner er regulerer økonomisk atferd. Jeg har vist til litteratur som omhandler både disse formelle og uformelle institusjonene, samt sett på hvordan sammenheng mellom ressurser og institusjonelle forhold påvirker økonomien. Vi har også sett på at det ikke kun er nasjonale forskjeller i økonomier som følge av institusjoner, men også regionale forskjeller innad i land som gjør at det kan være vanskelig å plassere land innenfor én gitt økonomisk tilnærming. Som en avslutning på denne oppgaven vil jeg konkludere med at institusjoner spiller en stor rolle for økonomisk atferd og -utvikling. Det er interessant å se at også de "usynlige" uformelle institusjonene har såpass stor innvirkning på hvordan økonomier har vokst frem og fremdeles utvikler seg.

Besvart.